

2022/1

A HAJDÚNÁNÁSI POLGÁRI ÖSSZEFOGÁS NEGYEDÉVI LAPJA

NÁNÁSI POLGÁR

CSISZÁR IMRE

Draviczky Imre emlékezete

KOCSIS ÁRON

H. Á. L. A.

GACSÁLYI GÁBOR

Múlt, jelen, jövő

LAKATOS ÁDÁM

Fiatalok támogatása

Szabad emberek világa

Uri Dénes Mihály

A polgár szabad ember, a polgárság pedig a szabad emberek önszerveződő közössége. Létezhet-e ma, a gazdasági, politikai, fogyasztói függőségek világában valóságosan is a polgár? A polgár egyszerre eszme, idea és valóságosan létező életforma. Ő hivatott a műveltséget, a kultúrát megőrizni és újratermelni. Márai Sándor különbséget tett a középosztálybeli és a polgár között: felfogásában előbbi anyagi, utóbbi kulturális-szellemi kategória. A különbségtevés értelmében abból, hogy valaki vagyona alapján középosztályba tartozónak mondhatja magát, még nem következik, hogy olyan életformát is él, amivel hozzájárul a nemzeti kultúra újratermeléséhez.

Nem általában az állampolgárról van tehát szó, noha a polgárosodás történeti vívmányai (a szólás- és véleménynyilvánítás szabadsága, választói jog stb.) valamennyi – nagykorú – állampolgárra érvényes. De amikor azt mondjuk, „polgári”, egy olyan életformára és világgépre gondolunk, amely irányítúként szolgálhat a (poszt)modernség személyiség-felbomlasztó eszméivel szemben.

A polgári világ értékalapú összetartozást jelent, olyan közösségeket, ahol azok tagjai nem kizárólag önös érdekeiket követve cselekednek, hanem képesek az együttműködésre. A polgári világ, miközben az egyén kivívott-megszerzett jogai felett őrködik (ennyiben tehát az autonóm individuum születésének letéteményese), nem individualista, s korántsem sem lehet kizárólagosan haszonelvű. Mindebből következik, hogy bár létezik a „világpolgár” kifejezésként és életmódként egyaránt, a kívánatos polgári magatartás inkább

a saját – nemzeti és helyi – (kis)közösségéért felelősséget vállalni tudó és tenni akaró, az anyagi haszon helyett a közösségi értéket előtérbe állító ember, aki otthon érzi magát abban a világban, ahová született.

Roger Scruton, a híres angol konzervatív filozófus, aki 2019-ben a Magyar Érdemrend középkeresztje a csillaggal polgári tagozata kitüntetésben részesült, munkásságában a politikán kívül egyaránt találunk gondolatokat az építészetről, a zenéről, az irodalomról (lásd *A szépről* című könyvét), az angol tájról (lásd az *Anglia, egy eltűnő ideál* című könyvét), vagy éppen a természetvédelemről (lásd a *Zöld filozófia* című könyvét). A polgár ugyanis a világot értékek egységében látja, amelyeket a hagyomány közvetít számára, amely viszont maga is a vele történő párbeszédben formálódik. Ebben az egységben szervesül egymással a szép és a hasznos. Scruton, amikor a wiltshire-i Sunday Hill Farmra költözött, házának átalakításával rögtön idegenkedést váltott ki „óslakos” szomszédjaiból: annak hátterében ugyanis az az igénye munkálkodott, hogy a dolgok nézzenek ki jól, nem elegendő, hogy

pusztán jól működnek. A „szomszédjaim számára”, írja, „a táj fizikai valóság [...] Számomra viszont látvány – az ablakom-

ból elem táruló, számomra oly »kedves és különleges vidéki táj«. Vagyis az identitás része – ezért fontos, hogy szép is legyen, ne csak „működjön”.

Ő alkotta meg az *oikophilia* kifejezést, amivel arra az érzelmi kötődésre utal, amellyel a hazáját szerető ember az őt körülvevő ismerős tájhoz, városhoz, nyelvhez, kultúrához fordul, ami végső soron az otthona. Ennek ellen-

téte az *oikophobia*, a „nemzetietlen”, „otthonatlan” gondolkodás. Manapság joggal kapcsolható össze a kultúratekintés és -fenntartás, a vélemények szabad ütköztetésének, az érvelővitázó, tiszteletteljes politikai kultúrának a kialakítása például a természetvédelem igényével, mert mindegyik a nemzeti, vagyis a saját kultúrát gyarapítja. Mert nemcsak házban, de tájban, kultúrában is lakozunk, s nem mindegy, milyenben.

Ezért az is a polgári kultúra része, ha felseperjük a járdát a házunk előtt. Tetten érhető ebben a környezetünkkel és saját magunkkal szembeni igényesség, az, hogy tudjuk, másokkal szemben is kötelességeink vannak, s a felelősség is, mert mindez közösségi dimenziót nyer az esztétikus utca- és városkép megteremtése által.

Ma a polgári karakter széles körű megszilárdulását a megfogyatkozott bizalom erodálja. A koronavírus-járvány eszkalálta ezt a jelenséget, s még inkább felszínre hozta a társadalmakban általánosan meglévő bizalomhiányt: az emberek egyre kevésbé bíznak a médiában, a tudósokban, a politikában. Ez a deficit nem magától keletkezett: ameddig a médiatudomány azt hirdeti, hogy a valóságot nem megmutatni, hanem teremteni kell, s ameddig a politika értékek és elvek versengése helyett kommunikációról szűkül, addig kevés esély mutatkozik a bizalom visszanyerésére. Ez nem hazai jelenség, inkább világtendencia. A technomédiumok, a nagy márkák által meghódított és globálissá tett világban egyre inkább a valódi, kisebb közösségek lehetnek a bástyái a polgári kultúrának éppúgy, mint a környezetvédelemnek. ■

H. Á. L. A.

Kocsis Áron

A teremtésvédelmet bő évtizede ünneplik közösen a magyarországi egyházak szeptember végén, október elején. Az elmúlt évtized során számos kezdeményezésben, együtt gondolkodásban és kölcsönösen megerősítő imádságban tapasztalhattuk meg a testvéri felelősségvállalás erejét. A teremtésvédelem iránti elkötelezettségben talán az egyik

„legökumenikusabb” módon valósul meg a katolikus és protestáns egyházak együttműködése, szolgálata. A mögöttünk lévő

dekád nem volt mentes a teremtésvédelem fogalmának és fontosságának eltérő értelmezéséből fakadó véleményütközésektől. Fontos aláhúzni, hogy az ökögyülekezeti meggyőződés, a teremtésvédelem iránti elköteleződés nem az evangélium „zöldítése”, nem a környezetvédelem krisztianizálása, hanem a teremtett világért való cselekvő hit megmutatkozása. Tíz év alatt 40 gyülekezet, közösség vállalta fel ökológiai tudatossággal, hogy igyekeznek csökkenteni környezetterhelésüket, energiafelhasználásukat, és figyelmet fordítanak a gyülekezeti programok természetközelségére. Lelkesítő jó gyakorlat lehet a helyi erőforrásokkal tudatosan élő számos gyülekezet példája Telkibányától Budapest Szilágyi Dezső téren át Szóládig.

A 2021-es teremtésvédelem hetére kiadott áhítatos füzet vezérigéje a Fil 4,4–6, melynek aktuális üzenetét a Hála és Felelősség gondolatai köré rendezték a szerzők. Az igazi, teljes

köszönetmondás összekapcsolódik a felelősségvállalás tudatával. Lehet életprogram a H.Á.L.A, lehet mozgatója hívó életünknek.

Hozsánna felkiáltás hagyta el az örvendezők ajkát, amikor a templomba gyűltek össze, de hozsánna zengett Jézus bevonulásakor virágvasárnap is. Egyszerre jelenti a kifejezés Isten nagy-

ságának dicsőítését, szabadító kegyelmének magasztalását és szent nevének segítségül hívását. Áldjuk gyülekezeteinkben Isten nagyságos tetteit, és kérjük

segítségét, hogy megmutassa bátorító szeretetét! Szükségünk van a mennyei bölcsesség kiáradására, mert a jelek keserítésébe belefacsorodhat a szívünk. A világ állapota sokszor riasztó, mert hol füstfelhőbe, hol felcsapó lángok rőt fényébe, hol kiszáradt folyómedrek szél kavarta porába, hol

viharfelhőkbe burkolódnak. Több kell emberi találékonyságnál, technológiai fejlődésnél, hogy lassuljanak, visszajára forduljanak a pusztulások.

Áldozatkészségre bátorít, ha a valóságot felismerjük. Nem ringatjuk magunkat sem rózsaszín jövőképbe, de nem is esünk a kétségbeesés mocsarába. Szembesülnünk kell azzal, hogy miben kell késznek lenni az áldozathozatalra, miben kell lemondani kényelmi, megszokott dolgainkról. Nem valamiféle aszketikus, modernitást elutasító életformát kell felvennünk, hanem rá kell döbbenünk, hogyan lehet „még egy mérföldet megtenni” a felbarátért, a világért. Kell egy mérfölddel többet sétálni vagy biciklizni, mint autózni. Kell egy mérfölddel többet megtenni, hogy szelektíven gyűjtsünk, és ne ömlesztve. Kell egy mérfölddel többet szánni, hogy okos, kreatív megoldásokat találjunk az energiapazarlás helyett. Áldozatkészé lenni, életből adni, életet átalakítani a felebarátért,

A teremtésvédelem iránti elköteleződés a teremtett világért való cselekvő hit megmutatkozása.

a jövőért ültetni egy almafát – mindez megerősíti a keresztyén (öko)tudatot.

Lelkesedéssel tölthet el bennünket, ha látjuk, hogy gyülekezetben, mozgalomban, egyházban megtapasztalható a lelki és Lélek általi indíttatás a közösségi teremtésvédelemre. Eredményes együttműködések, testvérgyülekezeti megerősödések, gyümölcsöző fák a „papkertekben”, helyi fenttartható közösségek felbátorodása mind-mind fel kell, hogy buzdítson. Talán ez a lelkesedés volt mozdító 2021-ben is nyolc közösség számára, hogy Ökogyülekezeti Címre és Díjra pályázzanak.

Alázat nélkül mindez nem hozna igazi gyümölcsöt. Szerényen, de kellő büszkeséggel kell felismerni, hogy mi a személyes felelősségünk. Tudatosítanunk kell, hogy nem feltétlenül globális válaszokat kell adni, de lokális megoldásokat kell keresni. Be kell vésni agyba, szívbe, hogy művelni és őrizni csak felelősséggel és háladadással lehet igazán.

Mert amiként a Róma 5,5-ben olvasuk, „a reménység pedig meg nem szé-

gyenít”. Ha környezetünk, a teremtett világ sebeire tekintünk, akkor számos „véges csalódásra” okot adó helyzettel szembesülünk. Az éghajlatváltozás kaotikus jelei, a környezetszennyezés látható és mikroszkopikus bizonyítékai, a biológiai sokféleség drasztikus változásai elénk vetítik az emberi tevékenység és környezetrombolás valóságát. Ezek a csalódások akár könnyen tagadásba vagy lemondó letargiába, vagy éppen a kétségbeesett B-bolygó keresésébe kergethetnek bennünket. Nem jelent megoldást, ha elfordítjuk fejünket és nem akarunk tudomást venni a közvetlen vagy közvetett környezeti problémákról. Összeesküvés-elméletek gyártásával, a tények meghazudtolásába meneküléssel, lekicsinyelve a természeti változásokat, leginkább önmagunkat csapjuk be. Önáltatás arra berendezkedni, hogy legszűkebb életterületünket sterillé tudjuk tenni, rendezett viszonyokat tudunk teremteni úgy, hogy közben a lokális vagy éppen globális bajokkal nem foglalkozunk. A nyári

szúnyoginvázió kérdése talán állatorvosi lóként áll előttünk. Újra a radikális, teljes körű és gyors kémiai megoldás került előtérbe, holott élőhelyfejlesztéssel, biológiai módszerek hasznosításával is jelentősen csökkenthető lett volna a vérszívók nyomása. Újabb, súlyosabb „véges csalódásban” lesz részünk, ha fogyasztói szemléletünk áthatja a Földhöz való viszonyunkat, és abban gondolkodunk, hogy majd egy újabb modellre, egy modernebb verzióra lecserélhetjük a bolygónkat.

A „véges csalódások” közepette sem szabad megfeledkezni az Ige biztatásáról, hiszen „a reménység nem szégyenít meg”. Sokkal inkább megelevenít, cselekvésre ösztönöz, egymással való közösségvállalásra bátorít. A Heidelbergi Káté 27–28. kérdés-felelete a gondviselésbe vetett hitből származtatja azt a boldog reménységet, hogy egyetlen teremtmény (mi magunk) sem szakíthat el minket Isten teremtő, gondunkat viselő szeretetétől. ■

Draviczky Imre emlékezete

Csiszár Imre

Draviczky Imre, Hajdúnánás köz-tiszteletben álló tanítója és helytörténeti gyűjtője bő másfél évtizeddel ezelőtt hagyott itt bennünket. Városunk közössége számára ő nemcsak egy tanító, nemcsak egy néprajzi gyűjtő volt, hanem *Imre bácsi*, aki mérhetetlenül szerette szülővárosát, családját és a földet. Itt nőtt fel, itt vált azzá az igaz emberré, aki az őt ért számos megpróbáltatás és igazságtalanság ellenére megállta helyét a világban, és életművével nemcsak a várost, de az egész magyar kultúrát szolgálta.

Pályáját tanítóként és kántorhelyettesként kezdte 1947-ben a helyi református általános iskolában, majd 1948-ban átkerült a leányiskolába. Az 1950-es évek őt is megviselték. 1950 és 1954 között nagyon nehéz körülmények között tanított a tanyavilágban, majd megházasodott, és visszatért a városba. Az 1956-os forradalom és szabadságharc leverését követően koholt vádak alapján száműzték Hajdúnánásról, és előbb Tiszacsegére került, majd sikerült áthelyeztetnie magát a szomszédos Tiszavasváribába, ahol tizenkét éven keresztül napközis tanítóként dolgozott. Itt nemcsak tanította, hanem nevelhette is az ifjúságot, ami segített neki kiteljesedni. A fiatalokkal töltött

idő, a tanítás, a nevelőmunka szépsége magával ragadta: hivatására lett. Itt kezdett el tanulmányi kirándulásokat szervezni, s előbb belföldi, majd külföldi utakra vitt pedagógus csoportokat és fiatalokat. Végül 1968-ban került vissza Hajdúnánásra, ahol a IV. számú Általános Iskola napközis nevelője lett egészen nyugdíjazásáig.

Az 1980-as évek közepétől kezdett el behatóan foglalkozni Hajdúnánás történetével, és kitartó gyűjtőmunkával igyekezett felkutatni a város

múltjának írásos és tárgyi emlékeit. Hatalmas lelkesedéssel vetette bele magát a munkába és pályamunkák, publikációk sorában tette közzé tudományos eredményeit, amelyek mindegyike páratlan értéke Hajdúnánás kultúrájának.

Munkásságáért 1996-ban Makláry-díjat, 2000-ben pedig Sebestyén Gyula-emlékérmet kapott. A Magyar Néprajzi Társaság tagja volt, és a Hajdúnánási Szellemi Műhely munkájába is bekapcsolódott. Kiadott és kéziratban maradt munkái kivétel nélkül szülővárosához, annak múltjához kötődnek. Különösen a város XX. századi szenvedései, a háborúk, az elhurcolások, a kulákküldözés története foglalkoztatta, de külön kötetekben összegezte ismereteit a földrajzi- és utcanevekkel, a ragadvány- és előnevekkel, a családnevekkel és a nagy hajdúnánási családok történetével, valamint a város iparfejlődésével és néprajzi hagyományaival kapcsolatban is.

Hajdúnánás Város Önkormányzata 2021. április 17-én, halálának évfordulóján a Táncsics Mihály utca 29. szám alatti szülőházának a falán emléktáblát avatott, és döntés született arról, hogy megjelent könyveit újból kiadják, illetve kéziratban maradt munkáit nyomtatásban is megjelentetik. Elsőként a *Kulákok, kuláksorsok Hajdúnánáson 1946–1956* című munka második kiadása látott nap-

Különösen a város XX. századi szenvedései foglalkoztatták.

világot, amely az utolsó megjelent terem fogja kötetét volt. A sorozat azonban folytatódni fog, így minden hajdúnánási otthonban, új kiadásban is helyet kaphat a szép emléktudós tanító munkássága.

Szellemisége itt marad velünk, és elkísér bennünket életünk végéig.

A Móricz Pál Városi Könyvtár és Helytörténeti Gyűjteményben külön

Draviczky Imre nevét viselni. Emellett egy évente megrendező helytörténeti ifjúsági versenyt is megalapítottak az emlékére, amely kifejezi a város múltja iránti elkötelezettségét és a fiatalok nevelésében eltöltött évtizedeket, ifjúságszerete-

tét is. A város így tiszteleg egykori tanítója, pótolhatatlan munkásságot kifejtő helytörténésze előtt.

Másfél évtized telt el már azóta, hogy elvesztettük őt, de a szellemisége itt maradt velünk, és elkísér bennünket életünk végéig. Azok, akik ismerhették, sohasem felejtik, az utókor pedig, aki a munkáin keresztül ismeri meg, tisztelettel hajol meg életműve, elhivatottsága előtt. Draviczky Imre Hajdúnánás polgára volt, egy olyan nagy hatású tudós tanító, aki egész életét a közösség szolgálatának szentelte, és haláláig fáradhatatlanul dolgozott. Szorgalmasan művelte földjét és a rá bízott embereket. Halálának tizenötödik évfordulóján rá emlékezve annyit mondhatunk csak, hogy sosem feledjük tanítását, példamutatását, emberiségét, lokálpatriotizmusát. Emlékét kegyelettel megőrizzük. ■

Múlt, jelen, jövő

Gacsályi Gábor

Advent vasárnapjával elkezdődik a karácsony előtti ünnepkör és a készülődés. Ilyenkor még azokban is megmozdul valami, akik nem vallásos emberek, hiszen ünnepi órák, napok jönnek. Mindenki jobban érzi az idő múlását. Aztán véget ér a karácsonyi ünnepkör is, és konstatálhatjuk: egy év bizony újra eltelt. Készül egy kis számadás, mi is történt a lassan elmúló évben, miben lettünk gazdagabbak, vagy éppen mi az, ami nem sikerült ebben a mögötünk hagyott időben, az új esztendő elején pedig végiggondoljuk, mit is várunk ettől az évtől.

Hogyan éltük meg a 2021-es esztendőt? Coviddal kezdtük, s azzal is fejeztük be, bár már bátrabbak vagyunk, mert oltakoztunk is, de még sokakban ott a bizonytalanság, a kétség, talán még a félelem is. Fájdalommal gondolunk azokra, akiket elvesztettünk, akik nem lesznek ott mellettünk, sem az ünnepen, sem akkor, amikor új évet köszöntünk. Feltörhet szívünk mélyéről, amit Ady Endre ekképpen ír:

„Hiszek hitetlenül Istenben,
Mert hinni akarok,
Mert sohse volt úgy rászorulva
Sem élő, sem halott.”

Bizonyára sokan emlékeztek vissza a régi, gyermekkori ünnepekre, milyen

más volt, megszépülhetnek a régi események is, és erőt, reménységet adhatnak.

Magunkból, családjainkból jó kitenyünk közösségeinkre is, mert

Mindenki tagja valamilyen közösségnek

mindenki tagja valamilyen közösségnek. Szerettük-e, tiszteltük-e eléggé őket, türelmesek tudtuk-e lenni egy-

egy helyzetben, nem ítéltünk-e hirtelen? Vajon építettük azt a közösséget, várost, amiben élhettük életünket, évünket? Szerettük eléggé hazánkat, népünket, vagy híjával találtatunk? A vírus és egyéb nehézségeink ellenére is reménységgel léptünk a 2022-es esztendőbe. S ilyenkor jó, ha ott van szívünkben a gyermekkorban megtanult

Himnuszunk néhány sora:

„Isten, áldd meg a magyart
Jó kedvvel, bőséggel,

[...]

Szánd meg Isten a magyart,
Kit vészek hányának,
Nyújts feléje védő kart
Tengerén kínjának.
Bal sors akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
M megbühödte már e nép
A multat s jövődöt!”

Hozzon az új esztendő mindannyiunk számára reményt, boldogságot és békességet a szívekbe. ■

Lapszámunkat az 1980-as években még álló régi épületek fotóival illusztráltuk, ezúttal tematikusan, nem az adott írás tartalmához illeszkedően, így hozva létre egy párhuzamos elbeszélést – immáron vizuálisan – az írott anyag mellett. Az itt látható fotográfiákat az 1982 és 1989 között Hajdúnánáson működő népművészeti alkotótábor tagjai készítették. A házak jelentős része már nem áll, bár vannak kivételek, így például a Zrínyi utcában álló, szépen felújított Csohány-ház. A képek forrása a Hajdúnánás képekben régen és most Facebook-oldal, ahol az általunk közreadott fotóknál még több kép elérhető a *Népművészeti alkotótábor – régi épületek* című albumban.

A fiatalokat érintő szja-támogatás 2022-ben

Lakatos Ádám

Orbán Viktor 2021 januárjában tett bejelentése alapján a 2022-es év elejétől azok a fiatalok, akik még nem töltötték be a 25. életévüket, teljes személyijövedelemadó-mentességet élvezhetnek. De mit is jelent ez a gyakorlatban?

Az életkor mellett fontos kitétel, hogy csak az jogosult a kedvezményre, akinek jövedelme nem haladja meg a teljes lakosság átlagos fizetését. 2021 augusztusában a KSH adatai szerint ez bruttó 426 500 forint volt, így tehát megközelítőleg ez lesz az az értékhatár, ami alatt a fiatalok élvezhetik az engedményt. Egy korábbi statisztika alapján (KSH, 2020) a 25 év alattiak átlagkeresete körülbelül 281 900 forint, ami azt jelenti, hogy havi szinten akár 40 ezer forintos megtakarítással számolhatunk. Értelemszerűen alapfeltétel, hogy szja-köteles jövedelemmel kell rendelkezniük, így tehát a KATA-s és az egyéni vállalkozókra ez a lehetőség nem vonatkozik.

2018 márciusa óta foglalkozom Hajdúnánáson diákmunka-szervezéssel. Kezdetben csak a Hajdúnánási Gyógyfürdő alkalmazásában, ma

pedig már az egész városra kiterjedően igyekszem a kereslet és a kínálat összehangolását segíteni. Számos helyi és környékbeli diák és munkáltató keres meg a nyár közeledtével, hogy érdeklődjön a városban elérhető lehetőségekről.

Tapasztalataim szerint tehát van igény a diákmunkára, évről évre több diákot tudunk foglalkoztatni, és ami jó hír, hogy ezzel a kedvezménnyel a diákszervezeteken keresztül foglalkoztatottak is többletbevételhez jutnak. Ha konkrét számokra vagyunk kíváncsiak, megállapítható, hogy egy átlagosan havi 80 órát dolgozó fiatal körülbelül 96 ezer forintos keresetre számíthat, ami 14 ezer forintos többletbevételt jelent a korábbi évekhez képest, köszönhetően az adómentességnek.

Ahogy telnek az évek, mindenki megtapasztalja, hogy milyen fontos nagy hangsúlyt fektetnünk a pénzügyi tudatosságra. Ha az átlagkereslettel, így a havi 30-40 ezer forintos

megtakarítással számolunk, érdemes belegondolni, mi mindenre költhető ez az összeg havi vagy éves szinten, vagy akár még hosszabb távlatokban gondolkodva. Ebben a korban nagy kihívást jelent a nyelvvizsga megszerzése, melynek árát egy korábban bevezetett rendelkezés szerint – első nyelvvizsga esetén – szintén átvállalja az állam. Ha első alkalommal nem sikerül, akkor akár már egy havi szja-mentesség által megtakarított összeg is elég lehet a vizsga ismételt megpróbálására, vagy ha biztosra mennénk, és gyakorolnánk még, szintén anyagi forrást biztosít számunkra a nálunk maradó összeg.

Közvetlen környezetemben tapasztalom, hogy a jogosítvány megszerzésének folyamata rohamosan drágul, és bár a néhány éve ezzel kapcsolatban is bedobott „mentőöv” (a tanfolyam és a vizsgadíj árának visszatérítése 25 ezer forintig – a Szerk.) valóban sokat segít a KRESZ-vizsgát illetően, de mindnyájan tudjuk, hogy a költségek jelentős részét a vezetésgyakorlati órák ára jelenti. Véleményem szerint az adómentesség nagy segítséget jelenthet akár ennek finanszírozásában is.

Végezetül számos egyéb módszer van még önmagunk továbbfejlesztésére, legyen szó tanulásról, egy új – egyébként költséges – hobbi elkezdéséről, plusz megélhetési forrás gyakorlásáról, vagy csak szórakozási lehetőségek fedezetéről, ám mindehhez pénzre van szükségünk. Ha tehát valamiből plusz jövedelem keletkezik, annak biztosan nem lesz nehéz helyet találni. ■

Van igény a diákmunkára.

Visszanézés a hatvanas évek iskolájába

Varga Lajosné (Bodnár Eszter Andrea)

Szégyen, nem szégyen, be kell valljam, ahogy öregszem, egyre többször jutnak eszembe gyermekkorom eseményei, szereplői, helyszínei. Mint minden gyerek, szorgalmasan jártam iskolába, sőt szerettem is azt. Ma már nem áll az az épület, a régi „fiúiskola”. De gondolataimban, álmaimban gyakran járok ott, előjönnek a szép emlékek.

Ma már csak skanzenben látható berendezési tárgyak, táblák, padok, katedrák, fogasok, vaskályhák között éltük boldog iskolás éveinket. Az olajjal beeresztett padlójú tanteremből a nyitott folyosóra távoztunk, amikor a csengetést jelző kis harangot a hivatalsegéd megszólaltatta.

Nem hiányzott a mindennapi „testnevelésóra” sem, hisz gyalog jártunk iskolába (autót csak elvéve láttunk), a szünetekben a poros vagy sáros udvaron önfeledten játszottunk, kergetőztünk, ostorcsapóztunk, de az otthonról hozott uzsonnákat is itt fogyasztottuk el.

Közös udvarunk volt a „lányiskolával”, ami akkor modern, emeletes kivitelével különbnek tűnt, de a miénk az azért mégiscsak más volt. Mert a miénk volt! Mert úgy éreztük, azok a tanárok, akik szellemi és lelki fejlődésünkért dolgoztak, önzetlenül, odaadóan végezték munkájukat. Éreztük, hogy figyelnek ránk, fontosak vagyunk számukra.

Pedig a hatvanas évek elején városunkban is érezhető volt az 1956 utáni „rendcsinálás”, bár mi, gyerekek csak azt láttuk, hogy tanárok jöttek és egy-két hónap után mentek. Vagy a város más iskolájába, vagy elhagyták Hajdúnánást.

Ilyen háttérrel kezdtem 1960-ban az ötödik osztályt, Szabó Albert osztályfőnöksége alatt. Személyében egy csupaszív embert kaptunk, aki nemcsak széles körű műveltségről, hanem toleranciáról, gyermekszereletről, kollégái iránti maximális tiszteletről tett bizonyosságot. Problémamegoldó képességét gyakran kellett elővennie, hisz vegyes összetételű, nagy létszámú, eleven közösség voltunk. Nyolcadikra azért csak „embert faragott” belőlünk.

Előttem van, ahogy kezébe veszi a tankönyvet, megáll az osztály előtt, felnéz egy pontra, fejét kissé felfelé hajtva megpróbálja fejünkbe tömni a tudományt. De ő volt az is, aki 1961 áprilisában váratlanul bejött a számtan órára, mert feltétlen tudnunk kellett a nagy szenzációt, Gagarin útját az űrben.

Mindig minden, számára is fontos dolgot utánozhatatlan természetességgel osztott meg velünk. Hatodikos korunkban

már a főépületbe jártunk, közvetlenül a tanári szoba melletti tanterembe. (Az, hogy szem előtt voltunk, nem mindig szolgált szerencsénkrel!) Egyszer Berci

bácsi bejött közénk, leült a székre, és elővezetett egy szomorú hírt: több hónapra elmegy, be kell vonulnia katonának. Egy világ dőlt össze bennünk. És még ezek után megkért bennünket, viselkedjünk tisztességesen a helyettesítő tanárokkal szemben, na és hogy tanuljunk szorgalmasan! Szem nem maradt szárazon.

Rendeztünk is neki búcsúztatót, de még milyen! Bagdi Márta osztálytársunk sok ötletet hozott otthonról, így csasztuskát írtunk, énekeltünk, táncoltunk Berci bácsinak. Ő pedig megilletődve állta a sarat, a rajta csüngő sok-sok gyereket. Soha meg nem sértett volna bennünket, pedig lehet, hogy időnként toladóak voltak váratlan fellépéseink. Például amikor elhatároztuk, hogy megköszöntjük a névnapján. De nem találtuk az Albert nevet a nap-tárban. Ráakadtunk viszont az Adalbertre. És azon a napon megint neki énekeltünk, táncoltunk.

Igen emberi volt akkor is, amikor érzékenyülten osztotta meg velünk életének egyik igen fontos lépését: eljegyezte Pálóczi Rozika tanító nénit. Megkért bennünket, tiszteljük meg a menyasszonyát köszönésünkkel is.

Szerettük Szabó Albert tanár bácsit, egyszerűen a belőle áradó emberségéért, őszinteségéért, műveltségéért, tisztességéért. Hiszem, hogy mi is – ha gyermekien is – sokat nyújtottunk számára, és talán az is igaz, amit ballagásunk után néhány évvel osztott meg egy felnőttel: ilyen osztálya, mint mi, nem volt több. ■

Gondolataimban, álmaimban gyakran visszajárok a régi iskolába.

Híres emberek híres ételei: a Jókai-bableves

Pallai László

Jókai Mór leghíresebb íróink egyike, akinek művei azáltal váltak igazán ismertté, hogy Várkonyi Zoltán és más kiváló rendezők olyan emlékezetes filmeket alkottak belőlük, mint *A kőszívű ember fiai*, az *Egy magyar nábob*, a *Kárpáthy Zoltán* vagy *Az aranyember*, s aki az egymást követő nemzedékek számára maradandó élményt jelentő regényeiben számos gasztronómiai elemet is beiktatott. Műveit olvasva egyértelműen megállapíthatjuk, hogy közel állt hozzá az ételművészet, a saját korában igencsak gazdagodó, a ma tulajdonképpen magyarosnak tekintett ételkészítési formák, felhasznált alapanyagok és technikák elterjedése (felesége, Laborfalvi Róza pedig kiváló háziasszony volt). A mai magyar konyhaművészet számos elemében ekkor nyerte el sajátos formáját. Ennek ellenére önálló szakácskönyvet, receptgyűjteményt Jókai sohasem írt. Erről idős korában így nyilatkozott: „Megpróbáltam konyhareceptet írni, de semmi jóízű dolog nem sült ki belőle. Asszonyaink jobban értenek

ehhez. Hiszen a mi ételeink készítésénél éppen a szájíz hatása, amit definiálni nem lehet.”

Neves történelmi személyiségekhez, művészekhez kötődő ételek közül többeknek a receptjét pontosan ismerjük, a Jókai-bableves eredete azonban bizonytalan. Egy tényről viszont tudunk: Jókai nagyon szerette a füstölt malackörömmel főtt, nagyszemű babból készült leveseket. *A kőszívű ember fiai* című regényben a nagyszemű babot mérete miatt „görög olvasónak”, a füstölt malackörömöt „angyalbakancsnak” nevezte. Elkészítési módjáról, a felhasznált fűszerekről, főzési eljárásról többet nem említ. Hogy hogyan lett ebből a két alkotóelemből a ma ismert leves, az pontosan nem ismert. Ahogyan a brassói aprópecsenye eredetének is legalább tucatnyi magyarázata van, Jókai egyik kedvenc ételének kialakulását is mindenki másképp ismeri.

A ma leginkább elterjedt variáció Gundel Károly szakácskönyvei révén vált ismertté. A magyarul először 1937-

ben megjelent szakácskönyvében még nem szerepelt ez az étel, csak a későbbi kiadásokban – Jókai leve-sének ma ismert összetétele a Gundel család révén terjedhetett el. A ma ismert Jókai-bableves receptje valószínűleg tehát nem is olyan régi. Mára általánosan elterjedt tartalmas levesként, egytálételként ismerjük, ami a magyar gasztronómia egyik büszkesége. Bárhogy is alakult ki a recept, az mára elválaszthatatlanul összeforrott Jókai nevével, olyannyira, hogy életének számos meghatározó településén, például szülővárosában Komáromban, vagy az idős Jókai lakhelyén, Balatonfüreden, de másutt is rendszeresen szerveznek Jókai-bableves főzőversenyt. És minden résztvevő a magáét tartja az autentikusnak. Ahogy egyik nemzeti büszkeségünk, a töltött káposzta esetében sem lehet igazságot tenni, hiszen mindenki a saját maga által készített változatot tartja a legjobbnak és az eredetinek, napjainkban is számos elkészítési módját tartják számon a Jókai-bablevesnek. Van olyan gyűjtemény, ahol tíz különböző receptet találhatunk erre a levesre.

Az eredeti receptből mára csak a bab maradt, a füstölt malackörömöt ritkábban használják, helyette a füstölt sonka, csülök, esetleg oldalas vagy kolbász terjedt el. A gazdag zöldségtartalom és a rántás is újszerűnek mondható, ahogy a tejföllel történő ízesítés, gazdagítás is. *Varietas delectat*, azaz a „változatosság gyönyörködtet”. Ez a régi latin mondás illik egész magyar gasztronómiánkra, benne a Jókai-bablevesre is. ■

Ha végigtekintünk e lapszám képanyagán, a régi Nánás egy szeletét látjuk magunk előtt. Többnyire azóta elpusztult házakat, amelyek talán már megörökítésük pillanatában is csak a néprajzos tekintet és a kézben tartott kamera lenszéje számára voltak érdekesek (a tulajdonosok vagy leszármazottaik érzelmi kötődései mellett, persze). A fotó médiuma megőriz valamit abból, ami – már vagy éppen akkor – nincsen jelen, a fotó *jel*. Ezek a képek jelei annak, hogy milyen volt valaha Hajdúnánás, hogyan, milyen stílusban építkeztek eleink az Alföldnek ebben a szegletében, s az épületek arról is árulkodnak (ahogyan ma is), hogy milyen vagyoni helyzetben volt a házban élő család.

Nem önmagában a képek hangulata, az építészeti örökség miatt érdekesek ezek a fotók, noha ez sem elhanyagolható, hanem azért is, mert a város az előtte lévő (lásd a Kádár-kockák építését a hatvanas-hetvenes években) s azóta eltelt évtizedek alatt is jelentősen átalakult, s ez az átalakulás zajlik ma is. A házak és kertek árulkodnak arról, hogy lakói mit s mennyit őriznek egy város hagyományos kultúrájából, s arról is, mit gondolnak a világban elfoglalt helyükről. Meglehet, a korábban sohasem látott gyorsasággal változó világban, a 21. században az *állandó átmenetiség* időszakában élünk majd. A régi sokak szemében villámgyorsan veszíti el jelentőségét, mások számára azonban megőrzendő érték marad. Érdeemes lehet az éppen történő változások jeleire is figyelniük.

„Csak egy dolog van, aminek a kimondásához
igazi bátorság kell, és ez az igazság.”

(G. K. Chesterton)

IMPRESSZUM:

Kiadja a Hajdúnánási Polgári Összefogás.

Szerkeszti a szerkesztőbizottság. Főszerkesztő: Uri Dénes Mihály. Munkatársak: Csiszár Imre, Lakatos Ádám.

Technikai szerkesztő: Véber Zoltán.

A borító Uri Dénes Mihály fotójának felhasználásával és engedélyével készült.

www.nanasipolgar.hu